

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Література

1. Высочайше утвержденная инструкция инспекторам народных училищ. Журнал Министерства Народного Просвещения. Т. CLVIII. 1871 (ноябрь). Санкт-Петербург: Печатня В.И. Головина, 1871.
2. Высочайше утвержденное мнение Государственного совета, объявленное Сенату Министром Народного Просвещения 29-го того же мая. – Об учреждении новых учительских семинарий в С.-Петербургском, Московском, Казанском, Харьковском и Одесском учебных округах. ПСЗ РИ. Собр.2. Т.46. Санкт-Петербург, 1874. Отд. I: 1871. №49656. С.732–733.
3. Отчет Александровского уездного училищного совета и членов его: Д.Т. Гнедина, О.Ф. Малеева, Е.И. Шабельского, барона Н.А. Корфа, В.А. фон-Шварца и отца С. Иванова о проведенным из них ревизии училищ за 1870-1871 учебный год. Екатеринослав: печатано в тип. Я.М. Чаусского, 1871.
4. Песковский М.Л. Барон Николай Корф. Его жизнь и общественная деятельность: биографический очерк М. Л. Песковского. Санкт-Петербург : Тип. и хромолит. П. П. Сойкина, 1893. 95 с.
5. Положение о начальных народных училищах. (Высочайше утверждено 25 мая 1874 года). *Сборник Херсонского земства, издаваемый Херсонской земской управой*. 1874. №7. С.1-13.
6. Антошак М. М. Громадсько-просвітницька діяльність М. Корфа у земських органах Катеринославської губернії. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Бердянськ : БДПУ, 2009. № 2. С. 159–167.
7. Милько, В. Модернізація системи освіти в Україні у другій половині 1860–1870-х рр. (на прикладі навчальних округів). *Український історичний журнал*. 2021. № 6. С.29-43.

Романцов Володимир

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та археології

Маріупольський державний університет

ПРОБЛЕМА ЕВАКУАЦІЇ ЦИВІЛЬНИХ МЕШКАНЦІВ МАРІУПОЛЯ В УМОВАХ РАШИСТСЬКОЇ БЛОКАДИ МІСТА (БЕРЕЗЕНЬ – ТРАВЕНЬ 2022 р.)

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» вказує на необхідність «проводити евакуацію населення ... із зон збройних конфліктів ... у безпечні райони» [5]. Це

передбачає «виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації ... населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю» [6]. Повною мірою це знайшло відображення в трагічному досвіді Маріуполя в умовах ворожої воєнної блокади протягом березня – травня 2022 р. Вся територія міста в цей період була зоною воєнних дій, піддавалася злочинним бомбардуванням та обстрілам з боку російських загарбників. У результаті таких злочинних дій окупантів «Тисячі мешканців міста були позбавлені свого житла і перебували у постійному страху за життя особисте та своїх рідних. Кількість загиблих цивільних від авіабомбардувань нараховувала тисячі і вона зростала» [7, с. 125]. Є безліч свідчень людей, які підтверджують, що рашистські загарбники чинили в Маріуполі геноцид українців. У цьому переконаний авторитетний експерт, німецький правник Отто Люхтергандт, який вказав на «систематичне знищення цивільного населення російськими військами» [4].

Злочинні дії російських окупантів змусили десятки тисяч цивільних мешканців Маріуполя до евакуації у безпечні регіони України, а також за кордон. Відбувалося масове вимушене переміщення людей, що не завжди сприяло вирішенню соціальних проблем, часто виникали нові труднощі [11]. Зробити це залізницею стало неможливо, оскільки були пошкоджені залізничні колії поблизу Волновахи [2].

Окупанти з самого початку порушували домовленості про «зелений коридор» з Маріуполя. 5 березня вороги здійснювали його інтенсивний обстріл, що змусило перенести евакуацію [10, с. 31]. 6 березня загарбники своїми обстрілами зірвали другу спробу «зеленого коридору» для мирних мешканців з Маріуполя [10, с. 34]. Міністр закордонних справ України Д. Кулеба, характеризуючи ці злочинні дії, зазначив: «Росія фактично взяла у Маріуполі в заручники 300 000 цивільних мешканців міста і не дає можливості евакуювати їх попри домовленості за участю Міжнародного комітету Червоного Хреста» [10, с. 40].

В. Валле звернула увагу на те, що «Росія не погоджувалася на евакуацію мирних жителів, або порушувала домовленості, здійснюючи напади на тих, хто намагався виїхати. Можливим був лише виїзд у напрямку РФ або так званих «ДНР» і «ЛНР». Це свідчило про «примусове переміщення населення Маріуполя» [1, с.134]. При цьому вимушені мігранти мали обов'язково «проходити фільтраційні центри», де співробітники ворожих спецслужб виявляли людей, які могли становити загрозу для окупантів [1, с. 134,135].

Маріупольці намагалися дістатися до Бердянська, а звідти маршрути евакуації йшли до Запоріжжя. Здебільшого мешканці Маріуполя виїжджали з міста самотужки власними автівками, попутним автотранспортом, пішим ходом, комбіновано. Одну з безлічі екстремальних історій евакуації описала маріупольська журналістка Н. Сухорукова: «Нас було шістнадцятеро людей. Ми виїжджали двома машинами. Це була надзвичайна розкіш.

Яке щастя, що вони без шибок і з дірками від осколків! Інакше їх би відібрали». Мова йшла про окупантів. [8, с. 83].

З 14 березня протягом тижня місто різними способами залишило понад 30 тисяч осіб [12]. Наприкінці березня маріупольський міський голова В. Бойченко повідомив, що протягом першого місяця повномасштабної війни з Маріуполя евакуювалося понад 50 % його мешканців [3, с. 45].

Протягом березня, квітня спроби влаштувати «зелений коридор» евакуації з Маріуполя не мали успіху, зривалися окупантами, які не пропускали до міста автобуси з Запоріжжя. Лише 30 квітня домовилися «про успішний гуманітарний коридор». Евакуація цивільних мешканців Маріуполя продовжувалася також у травні 2022 р., хоча в цей період змінилися обставини. За словами М. Горбань «У травні ООН та Червоному хресту вдалося евакуювати близько пів тисячі людей із Маріуполя – переважно з території «Азовсталі» – та прилеглих сіл. Разом із тим частина цивільних із укриттів заводу також потрапила у полон» [2].

Запропонована до розгляду тема висвітлює один з аспектів трагічного блокадного повсякдення мешканців Маріуполя, які на початку рашистської повномасштабної агресії вимушені були кинути рідне місто, свої оселі, рятуючи власне життя та рідних, не бажаючи терпіти злочинні дії окупантів. Аналіз цих подій засвідчив загарбницькі наміри ворогів, їх небажання дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права. Не готовими до цих викликів війни виявилися також українські владні структури, не завжди вчасно реагували на проблеми міжнародні організації. Цивільні мешканці часто змушені були самостійно вирішувати проблеми евакуації, не очікуючи допомоги.

Література

1. Валле В. *Геноцид XXI. Війна на знищення української нації*. Харків: ВД «Фабула», 2024. 288 с.
2. Горбань М. «Кидалися перед машинами, благаючи підвезти»: новий звіт Human Rights Watch про евакуацію з Маріуполя. 09 лютого 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mariupol-evacuacia-human-rights-watch/32812657.html>
3. *Другий місяць війни. Хроніка подій. Промови та звернення Президента України Володимира Зеленського / Упорядник О. Красовицький*. Харків: Фоліо, 2022. 412 с.
4. Експерт: Дії армії РФ у Маріуполі підпадають під визначення геноциду. Оточення Маріуполя і систематичне знищення цивільного населення російськими військами свідчать про геноцид українців, переконаний німецький правник Отто Люхтергандт. В інтерв'ю DW він пояснив, як дійшов такого висновку. URL: <https://www.dw.com/uk/експерт-дії-армії-рф-у-маріуполі-підпадають-під-визначення-геноциду/a-61238082>

5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
6. Кодекс цивільного захисту України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 34-35, ст.458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
7. Романцов В.М., Романцова Н.І. Бомбардування та обстріли як повсякдення рашистської блокади Маріуполя. Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 15 листопада 2023 р. / під заг. ред. М.В.Трофименка. Видання друге, доповнене. Київ: МДУ, 2023. С. 123 – 126.
8. Сухорукова Н. *#Маріуполь #Надія. Київ: Лабораторія, 2023. 224 с.*
9. Хронологія російського вторгнення в Україну. URL: <http://surl.li/vhukse>
10. Хроніка війни 2014 – 2022. Перші пів року повномасштабної агресії (24.02.2022 – 24.08.2022) / упорядник О.В. Красовицький; упор. хрон.: д-р наук з держ. упр., проф. Є.О. Романенко, д-р. іст. наук, проф. М.В. Воронін, канд. політ. наук, доц. А.М. Шаповалова; худож. оформлювач О.А. Гугалова-Мешкова. Харків: Фоліо, 2022. 478 с. (Хроніка).
11. Чи вирішує влада проблеми людей, які втекли від війни на Захід України? Аналітика. Новина. 05.12.2022. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/chy-vyrishuie-vlada-problemy-liudey-iaki-vtekly-vid-viyny-na-zakhid-ukrainy-analotyka/>
12. Янковський О. «Маріуполь небезпечніший за Сирію». Нові свідчення після евакуації з блокадного міста. 22 березня 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-mariupol-syriya-blokada/31763825.html>